

Zakgeld = Leergeld

Financieel gedrag van 6- en 7-jarigen

Zakgeld = Leergeld

Financieel gedrag van 6- en 7-jarigen

Inhoud

1. INLEIDING	4
1.1 AANLEIDING.....	4
1.2 DOELSTELLING.....	4
1.3 METHODE VAN ONDERZOEK.....	4
1.4 LEESWIJZER	5
2. DE STEEKPROEF.....	6
2.1 DE STEEKPROEF VERSUS LANDELIJKE CIJFERS.....	6
2.2 ACHTERGRONDKENMERKEN	6
3. ZAKGELD EN ANDERE INKOMSTEN	8
3.1 ZAKGELD.....	8
3.2 EXTRA GELD	10
3.3 KLUSJES	10
4. SPAREN.....	12
4.1 SPAARGEDRAG	12
4.2 MANIER VAN SPAREN.....	12
5. UITGAVEN	13
5.1 EIGEN GELD UITGEVEN	13
5.2 GELD TE KORT	14
6. VERLEIDINGEN	15
7. FINANCIËLE KENNIS	16
7.1 GELD TELLEN.....	16
7.2 SPELEN MET GELD.....	16
7.3 DE WAARDE VAN GELD HERKENNEN	17
7.4 INSCHATTING VAN PRIJZEN.....	19
8. FINANCIËLE SITUATIE 8- T/M 11-JARIGEN.....	20
9. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	21
BIJLAGE 1. DE VRAGENLIJST	22
NIBUD-LEERDOELEN.....	22
ACHTERGROND.....	22
BIJLAGE 2. DE UITGAVEN VAN 6- EN 7-JARIGEN	23

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Nibud adviseert ouders om hun kinderen vanaf 6 jaar zakgeld te geven om zo spelenderwijs met geld te leren omgaan. Helaas ontbrak het het Nibud tot nog toe aan kennis over hoe ouders in de praktijk omgaan met dit advies. Krijgen kinderen vanaf een jaar of zes daadwerkelijk zakgeld? En kennen kinderen van die leeftijd de waarde van geld al?

In 2008 heeft het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (ITS)¹, in opdracht van Centiq en het Ministerie van Financiën, het onderzoek 'Financieel inzicht van 8- tot 18-jarigen in Nederland' uitgevoerd. Dit onderzoek vergroot het inzicht in de financiële kennis en het gedrag van basisschoolkinderen. In het onderzoek ontbreken echter gegevens van kinderen van 6 en 7 jaar (groep 3 en 4 van de basisschool).

1.2 Doelstelling

Dit onderzoek heeft tot doel inzicht te verkrijgen in de inkomsten en uitgaven van 6- en 7-jarigen en in hun financiële kennis. De bevindingen zal het Nibud gaan gebruiken in de voorlichting en advisering aan ouders over financiële opvoeding.

1.3 Methode van onderzoek

In het onderzoek zijn *de ouders* van 6- en 7-jarigen ongeveer 20 vragen gesteld over zakgeld, uitgaven, sparen, reclame en kennis van geld. De vragen sluiten aan bij de Nibud-leerdoelen en -competenties over omgaan met geld voor de middenbouw van het primair onderwijs. Deze leerdoelen hebben betrekking op vaardigheden en kennis waarover kinderen volgens het Nibud zouden moeten beschikken.

In bijlage 1 staan de leerdoelen met enige achtergrondinformatie.

De kinderen zelf zijn niet ondervraagd, omdat hun leesvaardigheid nog onvoldoende is. Bovendien zou toestemming van de ouders nodig zijn geweest; wat drempelverhogend werkt. Wel is het mogelijk dat de kinderen andere antwoorden zouden hebben gegeven op de vragen dan de ouders.

Het marktonderzoeksbureau Survey Sampling International (SSI) heeft de respondenten aangeleverd. In totaal hebben 515 ouders de vragenlijst volledig ingevuld. Na verzameling van de data zijn de gegevens geschoond en gewogen. De overgebleven steekproef geeft een representatief beeld van de groep van 6- en 7-jarige kinderen in Nederland.

¹Claassen, A., J. Polman en H. Kattelaar (2008). Financieel inzicht van 8 tot 18 jarigen in Nederland. Nijmegen: ITS.

1.4 Leeswijzer

Het rapport begint met een analyse van de steekproef. Vervolgens komen de uitkomsten aan bod over de volgende onderwerpen:

- zakgeld
- sparen
- uitgaven
- reclame
- financiële kennis

Daarbij is gekeken of er verschillen bestaan naar achtergrondkenmerken:

- de leeftijd van het kind
- het geslacht van het kind
- de leeftijd van de ouder
- het netto huishoudinkomen
- het geslacht van de ouder (ter controle of vaders de vragenlijst anders invullen dan moeders)
- eenouder- en twee-oudergezinnen

Alleen opvallende verschillen naar achtergrondkenmerken worden benoemd.

Tot slot worden - indien mogelijk - de uitkomsten van de 6- en 7-jarigen vergeleken met die van het jongerenonderzoek van ITS/Centiq. Dit om te zien of er grote verschillen bestaan tussen de financiële situatie van 6-en 7-jarigen en die van oudere kinderen op de basisschool.

Het rapport eindigt met een conclusie waarbij de uitkomsten vergeleken worden met de Nibud-competenties.

2. De steekproef

Dit hoofdstuk beschrijft de achtergrondkenmerken van de respondenten om een indruk te krijgen van de groep van 6- en 7-jarigen.

2.1 De steekproef versus landelijke cijfers

In totaal zijn er 408.698 6- en 7-jarigen in Nederland. Tabel 2.1 geeft een onderverdeling van deze groep naar geslacht en leeftijd. In de laatste kolom is te zien hoe de verdeling is binnen de steekproef (na schoning van de data). Figuur 2.1 laat de verdeling van 6-en 7-jarigen naar provincie zien, voor Nederland als geheel en zoals die uit de steekproef blijkt.

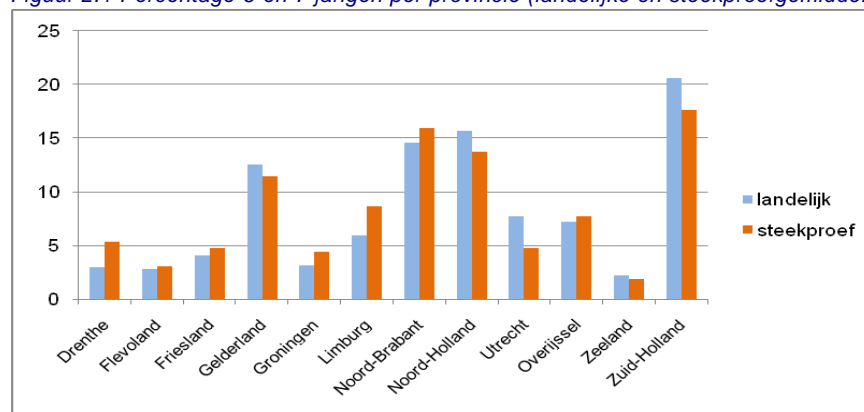
Op basis van deze vergelijking is de steekproef gewogen op provincie, geslacht en leeftijd, zodat deze een afspiegeling is van alle 6-en 7-jarigen in Nederland.

Tabel 2.1 en figuur 2.1 laten zien dat de verdeling naar de achtergrondkenmerken in de oorspronkelijke steekproef, al vrij goed overeenkomt met de werkelijkheid. Dit komt doordat het onderzoeksbureau SSI al een voorselectie heeft gemaakt bij het benaderen van de respondenten.

Tabel 2.1 Percentage 6- en 7-jarigen per leeftijd en geslacht (landelijke en steekproefgemiddelden)

	landelijk (%)	steekproef (%)
6 jaar	49,6	50,3
7 jaar	50,4	49,7
jongens	51,1	53,6
meisjes	48,9	46,4

Figuur 2.1 Percentage 6-en 7-jarigen per provincie (landelijke en steekproefgemiddelden)

2.2 Achtergrondkenmerken

Van de 515 ouders die de vragenlijst volledig hebben ingevuld, leeft 79 procent samen met partner en kinderen; 21 procent is alleenstaande ouder.

Tabel 2.2 geeft de verdeling van inkomens van de respondenten weer. De meesten hebben een inkomen op modaal tot iets boven modaal (39 procent).

Tabel 2.2 Inkomenssituatie van de ouders

netto huishoudinkomen (per maand)	%
minder dan € 1200 netto	9
€ 1200 - € 1800 netto	18
€ 1800 - € 3200 netto	39
meer dan € 3200 netto	14
weet ik niet	3
wil ik niet zeggen	18

Tabel 2.3 laat zien dat het merendeel van de respondenten tussen de 36 en 45 jaar oud is (63 procent).

Tabel 2.3 Leeftijd van de ouder (de respondent)

leeftijd ouder	%
30 en jonger	5
31-35	20
36-40	38
41-45	25
46-50	8
51 en ouder	3

Van alle respondenten is 73 procent vrouw en 27 procent man. De antwoorden van de vaders verschilden overigens niet sterk van die van de moeders.

3. Zakgeld en andere inkomsten

Zakgeld is een middel om kinderen met geld te leren omgaan. Zo leren kinderen geld uit te geven en keuzes te maken. En daarvan krijgen ze weer gevoel voor prijzen.

Het Nibud adviseert ouders om hun kind vanaf ongeveer 6 jaar zakgeld te geven, omdat kinderen dan op school beginnen met tellen en rekenen. Het Nibud adviseert ouders dat zij hun kind een vast bedrag geven, op een vast tijdstip. Daarvan leert een kind uit te komen met een bepaald budget. Ook adviseert het Nibud ouders met hun kind af te spreken hoe het zakgeld mag worden besteed. Dit hoofdstuk laat zien of en hoe deze adviezen in de praktijk worden gebracht.

3.1 Zakgeld

Iets meer dan de helft (55 procent) van de kinderen van 6 en 7 jaar krijgt zakgeld (zie tabel 3.1). De meesten krijgen het zakgeld één keer per week.

Er zijn geen duidelijke verschillen tussen 6- en 7-jarigen of tussen meisjes en jongens. Ook krijgen kinderen uit twee-oudergezinnen niet vaker zakgeld dan kinderen uit eenoudergezinnen.

Van alle kinderen krijgt 15 procent het zakgeld op onregelmatige tijden. De helft van de ouders die het zakgeld onregelmatig geven, doet dit op het moment dat ze er zelf aan denken of op het moment dat hun kind om zakgeld vraagt.

Tabel 3.1 Percentage kinderen dat zakgeld krijgt

	%
nee	45
ja, één keer per week	36
ja, één keer per maand	4
ja, onregelmatig	15

In tabel 3.2 staat waarom ouders hun kinderen (nog) geen zakgeld geven. De belangrijkste reden is dat veel ouders hun kind daarvoor nog te jong vinden. Ouders van 6-jarigen zeggen dit iets vaker dan ouders van 7-jarigen (65 procent tegen 47 procent).

Van de ouders met een inkomen uit de laagste inkomensklasse (tot € 1.200 netto per maand) zegt 31 procent dat het financieel niet mogelijk is om zakgeld te geven, tegen gemiddeld 9 procent van alle ouders.

Tabel 3.2 Redenen om geen zakgeld te geven

	%
ik vind mijn kind daar nog te jong voor	57
mijn kind zou al het zakgeld meteen uitgeven	2
mijn kind wil geen zakgeld	2
daar heb ik geen geld voor	9
nog niet over nagedacht	19
anders, namelijk	11

De helft van de kinderen van 6 en 7 jaar krijgt minder dan € 1 zakgeld per week; de helft krijgt meer. De resultaten zijn gelijk voor jongens en meisjes en voor 6- en 7-jarigen.

Een aantal kinderen krijgt veel meer zakgeld dan € 1. Het gemiddelde zakgeldbedrag ligt dan ook hoger dan het mediane bedrag. Kinderen van 6 en 7 jaar krijgen gemiddeld € 1,48 zakgeld² per week. Tabel 3.3 laat zien dat 7-jarigen gemiddeld meer krijgen dan 6-jarigen. Jongens krijgen iets meer dan meisjes.

Het inkomen van de ouder(s) is niet van invloed op de hoogte van het zakgeld.

Tabel 3.3 Gemiddelde en mediane zakgeldbedragen per week (naar leeftijd en geslacht)

	mediane bedrag per week (€)	gemiddeld bedrag per week (€)
6 jaar	1,00	1,33
7 jaar	1,00	1,59
jongens	1,00	1,53
meisjes	1,00	1,42

Bijna 60 procent van de ouders maakt afspraken over de besteding van het zakgeld. De drie meest voorkomende afspraken zijn:

- Geen snoep kopen van het zakgeld.
- Een deel van het zakgeld moet gespaard worden.
- Kinderen moeten overleggen voordat ze iets van hun zakgeld kopen.

² Hierbij zijn de maandbedragen omgerekend naar een bedrag per week

3.2 Extra geld

Naast zakgeld krijgen bijna alle kinderen (96 procent) wel eens extra geld (zie tabel 3.4). Veel kinderen (71 procent) krijgen geld voor het rapport. Niet alleen de ouders geven extra geld; kinderen krijgen ook wel eens iets extra van bijvoorbeeld opa en oma.

Tabel 3.4 Andere inkomsten (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
geen extra geld	4
voor het rapport	71
in de vakantie	40
voor de verjaardag	56
voor speciale feesten (bijvoorbeeld Suikerfeest, kerst of chanoeka)	11
af en toe zomaar	47
op specifieke andere momenten	11

Bij 'specifieke andere momenten' noemden de ouders 'geld van opa's en oma's', 'geld voor het behalen van een diploma' en 'geld voor het doen van klusjes'.

Uit tabel 3.4 blijkt dat bijna de helft van de kinderen af en toe 'zomaar' geld krijgt van de ouders. Kinderen die geen of onregelmatig zakgeld krijgen, krijgen vaker 'zomaar' geld (52 procent) dan kinderen die op een vast moment zakgeld krijgen (37 procent).

3.3 Klusjes

Een derde van de 6- en 7-jarigen doet wel eens een klusje tegen betaling. Er is geen verschil tussen kinderen van 6 en 7 jaar of tussen meisjes en jongens. Wel blijkt dat kinderen die geen zakgeld krijgen, iets minder vaak betaalde klusjes doen dan kinderen met zakgeld: 30 procent tegen 41 procent.

Tabel 3.5 Percentage kinderen dat geld verdient met klusjes

	%
nooit	66
ja, af en toe	3
ja, vaak (minimaal 1x per maand)	32

Tabel 3.6 laat zien dat de meest voorkomende klusjes waarmee kinderen van 6 en 7 jaar geld verdienen, 'helpen in de tuin' is (42 procent) en 'hun kamer opruimen' (41 procent). Van *alle* kinderen - inclusief de 66 procent die niets verdient - krijgt 14 procent geld voor hun kamer opruimen.

Tabel 3.6 Soort klusjes waar kinderen hun geld mee verdienen (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
kamer opruimen	41
hond uitlaten	2
helpen afwassen	18
helpen in de tuin	42
auto schoonmaken	38
anders	39

Bij 'andere klusjes' gaat het met name om boodschappen doen en lege flessen wegbrengen.

4. Sparen

Net als zakgeld, is sparen een manier om kinderen te leren omgaan met geld. Van sparen leert een kind geld opzij te zetten voor spullen die te duur zijn om direct te kunnen kopen. Zo leert een kind geld te reserveren.

Kinderen van 6 en 7 jaar zijn oud genoeg om te beginnen met sparen in een spaarpot; geld op een spaarrekening snappen ze nog niet. Belangrijk daarbij is dat 6- en 7-jarigen gedurende een korte periode sparen voor een concreet spaardoel. Een periode van een aantal maanden kunnen kinderen op die leeftijd nog niet overzien.

4.1 Spaargedrag

Het merendeel van de 6- en 7-jarigen (77 procent) begrijpt - volgens de ouders - wat sparen is. Van alle kinderen heeft 87 procent ook al een bank- of spaarrekening. De meeste kinderen doen daar zelf echter niets mee; alleen anderen zetten daar geld op.

Gevraagd is of de kinderen wel eens geld sparen. Hieruit blijkt dat:

- 13 procent van de kinderen zelf nooit spaart,
- 48 procent spaart voor een speciaal doel,
- 39 procent spaart, maar meestal niet voor een speciaal doel.

De vraag is hoe lang kinderen meestal voor hun doel sparen. Van alle ouders zegt 20 procent dat het kind meestal een aantal maanden spaart; 2 procent maximaal een maand en 71 procent dat de spaarperiodes verschillen.

4.2 Manier van sparen

Van de kinderen die sparen, sparen de meesten in een spaarpot (88 procent). Tabel 4.1 laat zien dat ze vaak in een ondoorzichtige spaarpot sparen. Van de 32 procent van de kinderen die spaart op een spaarrekening, doet 9 van de 10 dat ook op een andere manier.

Als een kind op meerdere manieren spaart, konden ouders dat aangeven.

Er zijn geen duidelijke verschillen naar leeftijd en geslacht.

Tabel 4.1 Manier van sparen (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
in een doorzichtige spaarpot die mijn kind zelf kan openen	13
in een ondoorzichtige spaarpot die mijn kind zelf kan openen	55
in een spaarpot die mijn kind niet zelf kan openen	23
op zijn spaarrekening	32
niet op een speciale plek	3
in zijn portemonnee	9

5. Uitgaven

Het Nibud adviseert ouders om hun kinderen zelf te laten beslissen over de besteding van (een deel van) hun zakgeld. Daarvan leren kinderen keuzes te maken. Het is niet erg dat kinderen daarbij fouten maken en achteraf spijt hebben van hun aankopen. Zo leren ze juist goed na te denken voordat ze geld uitgeven.

5.1 Eigen geld uitgeven

Vier van de vijf 6- en 7-jarigen geven wel eens hun eigen geld uit. Driekwart doet dit af en toe. Tussen 6-jarigen en 7-jarigen is een duidelijk verschil zichtbaar: 23 procent van de kinderen van 6 jaar, koopt nooit iets van zijn eigen geld; bij de 7-jarigen is dit 15 procent. Tussen jongens en meisjes zijn geen duidelijke verschillen zichtbaar.

Tabel 5.1 Percentage kinderen dat wel eens iets van zijn eigen geld koopt

	6 jaar (%)	7 jaar (%)	totaal (%)
vaak	3	4	3
af en toe	74	82	78
nooit	23	15	19

De ouders kregen een lijst met uitgavenposten voorgelegd waarop zij konden aankruisen waar de kinderen hun *eigen geld* aan uitgeven. De uitgavenposten varieerden van snoep tot allerlei speelgoed. Ouders konden meerdere uitgavenposten aankruisen.

In tabel 5.2 staat de uitgavetop 5 van 6- en 7-jarigen. Hierbij zijn alleen de 418 kinderen meegenomen, die wel eens iets kopen van hun eigen geld. Voor een compleet overzicht, zie bijlage 2.

Tabel 5.2 Top 5 uitgaven van 6- en 7-jarigen

	%
Lego, Playmobil etc	41
ander speelgoed voor binnen	28
computerspelletjes	24
snoep	23
stickers en/of knutselspullen	21

Kinderen van 6 jaar besteden hun geld aan vergelijkbare spullen als kinderen van 7 jaar. Wel zijn er duidelijke, stereotiepe, verschillen tussen jongens en meisjes. Terwijl jongens Lego, speelgoedautootjes, computerspelletjes en verzamelkaartjes (bijv. Pokemonkaartjes) kopen, geven meisjes hun geld liever uit aan knutselspullen, Barbies, (bord)spelletjes en boeken.

5.2 Geld te kort

Van de ouders zegt 44 procent dat hun kind nooit geld te kort komt als het iets wil kopen wat hij/zij wil hebben; 47 procent van de kinderen komt af en toe geld te kort en 8 procent vaak. Er zijn geen verschillen naar geslacht en leeftijd.

De kinderen die wel eens geld te kort komen (N=287), stellen de aankoop uit totdat ze er wel genoeg geld voor hebben (35 procent) of gaan er voor sparen (32 procent). Zie tabel 5.3. Diverse ouders geven aan dat kinderen vaak vergeten wat ze eigenlijk wilden hebben: *'Ze gaat sparen, maar vergeet meestal al snel dat ze iets wilde kopen'* en *'Als wij (het bedrag) niet aanvullen, vergeet ze het gewoon'*.

Meerdere ouders leggen een deel van het aankoopbedrag bij als hun kind ergens geld voor te kort komt. Sommige ouders verbinden hier voorwaarden aan. Zo hangt een eventuele bijdrage van ouders bijvoorbeeld af van het bedrag dat het kind zelf al heeft gespaard, van hoe graag het kind iets wil hebben, of van het gedrag van het kind.

Tabel 5.3 Wat doet uw kind als het geld te kort komt? (in %)

	%
hij/zij stelt de aankoop uit	35
Hij/zij gaat sparen	32
hij/zij vraagt om extra geld	26
hij/zij gaat proberen geld te verdienen	4
hij/zij koopt iets anders	2
hij/zij koopt het niet/legt zich er bij neer	9

6. Verleidingen

Reclame is overal, en heeft als doel mensen te verleiden tot een aankoop. Het Nibud adviseert ouders om hun kinderen weerbaar te maken tegen reclame, door hun uit te leggen hoe reclame werkt.

Om te zien of reclame invloed heeft op 6- en 7-jarigen, is de ouders hierover een aantal stellingen voorgelegd. In tabel 6.1 staat per stelling op welk deel van de kinderen deze van toepassing is. De vraag is - net als alle andere vragen - beantwoord door de ouders. De tabel laat dus zien in hoeverre ouders *denken* dat reclame van invloed is op hun kinderen.

Tabel 6.1 Percentages kinderen waarop de stelling van toepassing is

Stelling	%
Mijn kind wil graag spullen hebben die hij/zij op de televisie ziet (in de reclames)	70
Mijn kind ziet het verschil tussen reclame en een televisieprogramma	74
Mijn kind wil vaak spullen hebben die klasgenootjes ook hebben	36
In een winkel wil mijn kind van alles hebben	52
Na 2 dagen is mijn kind vergeten wat hij/zij uit de winkel of van de reclame wilde hebben	51

Het resultaat bij de eerste stelling laat zien dat reclame kinderen beïnvloedt: 70 procent van de ouders zegt dat hun kinderen graag spullen willen hebben die ze in een reclamespotje op televisie hebben gezien. Tegelijkertijd denkt driekwart van de ouders dat hun kinderen wel het verschil zien tussen reclame en televisieprogramma's. De helft van de kinderen is volgens hun ouders al snel weer vergeten dat het graag iets wilde hebben wat hij/zij in de reclame of in de winkel heeft gezien.

Ongeveer een derde van de ouders zegt dat het kind vaak spullen wil hebben die klasgenootjes ook hebben. Daarmee lijkt de sociale omgeving minder van invloed te zijn op de kinderen dan de televisiereclame.

Bij één stelling is er een verschil te zien naar leeftijd: 'In een winkel wil mijn kind van alles hebben' is op 58 procent van de 6-jarigen van toepassing, tegen 45 procent van de 7-jarigen. Er zijn geen verschillen naar netto huishoudinkomen en huishoudsituatie. Ook naar geslacht en leeftijd zijn er nauwelijks verschillen.

7. Financiële kennis

Om met geld te kunnen omgaan, moet je de waarde van geld kennen. Kinderen kunnen dit spelenderwijs leren. De vraag is of en in hoeverre kinderen van 6 en 7 jaar al beseft hebben van de waarde van geld.

7.1 Geld tellen

Ouders kunnen hun kinderen de waarde van geld leren kennen, door samen geld te tellen. Iets meer dan de helft van de ouders (58 procent) doet dit wel eens; 32 procent zelfs regelmatig. Eén op de tien ouders telt nooit geld samen met zijn kind. Er zijn geen verschillen naar leeftijd of geslacht van het kind, en naar kenmerken van de ouders. Tabel 7.1 laat zien dat ouders die hun kind zakgeld geven, veel vaker met hun kind geld tellen dan kinderen die geen zakgeld krijgen.

Tabel 7.1 Percentage ouders dat geld telt met het kind (naar kinderen die wel en geen zakgeld krijgen)

	geen zakgeld (%)	wel zakgeld (%)	totaal (%)
nooit	13	5	10
wel eens gedaan	63	51	58
regelmatig	24	44	32

7.2 Spelen met geld

Kinderen leren ook meer van geld door met geld te spelen. Bijna driekwart van de kinderen doet dit wel eens. Kinderen spelen op verschillende manieren met geld (ouders konden meerdere antwoorden geven):

- Ze tellen hun eigen geld regelmatig (43 procent)
- Ze spelen met speelgoedgeld (37 procent)
- Ze spelen 'winkeltje' (22 procent)
- Ze spelen met buitenlandse munten (13 procent)

Er zijn geen verschillen naar leeftijd en geslacht van de kinderen. Wel is er een duidelijk verschil tussen kinderen die wel en kinderen die geen zakgeld krijgen. Van de kinderen die zakgeld krijgen, vindt 52 procent het leuk om regelmatig eigen geld te tellen, tegen 37 procent van de kinderen die geen zakgeld krijgen

7.3 De waarde van geld herkennen

Aan de hand van twee vragen is de ouders gevraagd of hun kinderen nu al enig besef hebben van de waarde van geld.

De eerste vraag schetst een situatie:

Er liggen 3 munten op tafel: € 0,05, € 0,50 en € 1,00. Thijs (7 jaar) probeert ze op volgorde te leggen van minst waardevol naar meest waardevol. Dat lukt hem nog niet helemaal. Hij legt de munten als volgt neer:

1. € 1,00
2. € 0,05
3. € 0,50

Ouders moesten aangeven of hun kind dit ook zou kunnen overkomen. De reacties zijn niet eenduidig:

- 44 procent geeft aan dat hun kind precies de waarde van de munten kent. Deze situatie zou dus niet kunnen voorkomen;
- 40 procent geeft aan dat hun kind dit wel kan overkomen, omdat het de waarde van de verschillende euromunten nog niet kent;
- 13 procent geeft aan dat het zou kunnen gebeuren, omdat het kind nog niet met geld bezig is.

Tabel 7.2 geeft de resultaten naar leeftijd van de kinderen. Duidelijk is te zien dat meer 7-jarigen de euromunten herkennen dan 6-jarigen (54 procent tegen 33 procent).

Tabel 7.2 Percentage kinderen dat mogelijk fouten maakt bij het herkennen van euromunten (naar leeftijd)

	6 jaar (%)	7 jaar (%)	totaal (%)
nee	33	54	44
ja, kind kent de waarde van de euromunten nog niet	46	33	39
ja, kind is nog niet met geld bezig	16	10	13
anders	5	3	4

Tabel 7.3 laat zien dat kinderen die zakgeld krijgen, de waarde van de diverse euromunten beter blijken te kennen dan kinderen die geen zakgeld krijgen (55 procent tegen 36 procent). Er zijn geen verschillen naar inkomen en de leeftijd van de ouders.

Tabel 7.3 Percentage kinderen dat mogelijk fouten maakt bij het herkennen van euromunten (naar kinderen die wel en geen zakgeld krijgen)

	geen zakgeld (%)	wel zakgeld (%)	totaal (%)
nee	36	55	44
ja, kind kent de waarde van de euromunten nog niet	41	36	39
ja, nog niet met geld bezig	18	5	13
anders	4	4	4

Daarnaast hebben we de volgende situatie aan ouders voorgelegd:

Er liggen twee stapeltjes met munten op tafel. Eén stapel met 40 muntjes van € 0,05. De andere stapel bestaat uit 2 munten van € 1,00. Beide stapels zijn evenveel waard.

Wat zou uw kind liever hebben?

- 40 munten van € 0,05
- 2 munten van € 1,00
- maakt hem/haar niet uit

Tabel 7.4 laat zien dat bijna driekwart van de 6-jarigen het liefst zo veel mogelijk muntjes wil hebben, tegen nog maar de helft van de 7-jarigen. Kinderen van 7 jaar kiezen veel vaker voor twee munten van € 1,00 dan kinderen van 6 jaar (20 procent tegen 9 procent).

Tabel 7.4 Percentage kinderen dat kiest voor 1 van de 2 stapels munten (naar leeftijd)

	6 jaar (%)	7 jaar (%)	totaal (%)
40 munten van € 0,05	71	52	62
2 munten van € 1,00	9	20	14
maakt niet uit	20	28	24

Tabel 7.5 laat zien dat kinderen die zakgeld krijgen, vaker kiezen voor twee munten van € 1,00 dan kinderen die geen zakgeld krijgen.

Tabel 7.5 Percentage kinderen dat kiest voor 1 van de 2 stapels munten (naar kinderen die wel en geen zakgeld krijgen)

	geen zakgeld (%)	wel zakgeld (%)	totaal (%)
40 munten van € 0,05	67	54	62
2 munten van € 1,00	10	20	14
maakt niet uit	23	26	24

7.4 Inschatting van prijzen

Gevoel hebben voor prijzen is belangrijk om te kunnen inschatten wat je kunt kopen van een bepaald budget. Om te kunnen zien of de kinderen al een bepaald prijsgevoel hebben ontwikkeld, is de ouders de volgende vraag voorgelegd: *‘Stel uw kind krijgt 5 euro. Wat zou uw kind denken dat hij/zij hiervan kan kopen?’*

In tabel 7.6 staan vijf artikelen waarvoor de ouders moesten aangeven of hun kind zou denken dat deze wel of niet voor € 5,00 gekocht zouden kunnen worden.

Tabel 7.6 Percentage ouders dat aangeeft dat zijn/haar kind denkt dat een bepaalde uitgave voor € 5,00 kan worden gekocht (per uitgavenpost)

	%
fiets	10
sleutelhanger	89
computerspel	39
tijdschrift	86
zak snoep	93

Bij de resultaten voor deze vraag is het belangrijk om in ogenschouw te nemen dat het gaat om *verwachtingen* van de ouders over hun kinderen. De ouders schetsen een vrij positief beeld, want:

- Het overgrote deel van de kinderen denkt (volgens de ouders) dat zowel een zak snoep, een sleutelhanger of een tijdschrift te koop is voor € 5,00.
- De meeste kinderen snappen dat een fiets duurder is dan € 5,00; slechts 1 op de 10 kinderen denkt dat je een fiets kunt kopen voor € 5,00.
- De prijs van het computerspulletje (iets wat duurder is dan € 5,00) is het moeilijkst in te schatten; 4 van de 10 kinderen zou volgens de ouders denken dat € 5,00 hiervoor genoeg is.

Er zijn nauwelijks verschillen naar geslacht en leeftijd van de kinderen.

8. Financiële situatie 8- t/m 11-jarigen

Om de financiële situatie van 6- en 7-jarigen in perspectief te plaatsen, vergelijken we deze met die van kinderen van 8 t/m 11. In het onderzoek 'Overeenkomst in financieel gedrag van kind en ouders'³ zijn 165 kinderen van 8 en 9 jaar ondervraagd en 166 kinderen van 10 en 11 jaar.

Het is moeilijk om de uitkomsten uit dat onderzoek exact te vergelijken met die van het onderzoek onder de 6- en 7-jarigen. Op de eerste plaats omdat er andere vragen zijn gesteld; op de tweede plaats omdat de kinderen van 8 t/m 11 jaar de vragen zelf hebben beantwoord (en niet de ouders).

Hierna staan de belangrijkste resultaten van het onderzoek onder de kinderen van 8 t/m 11 jaar.

8- en 9-jarigen

- 68 procent van de 8-jarigen krijgt zakgeld
- 77 procent van de 9-jarigen krijgt zakgeld
- het gemiddelde zakgeldbedrag is € 1,50
- 89 procent krijgt het zakgeld op een vaste dag

- 35 procent verdient geld met klusjes of een bijbaantje
- 65 procent krijgt ook wel op een andere manier geld (bij speciale gelegenheden, rapport, verjaardag et cetera)

- 80 procent heeft een eigen bankrekening; 2 procent weet het niet

10- en 11-jarigen

- 83 procent van de 10-jarigen krijgt zakgeld
- 85 procent van de 11-jarigen krijgt zakgeld
- het gemiddelde zakgeldbedrag is € 2,35
- 86 procent krijgt zakgeld op een vaste dag

- 45 procent verdient geld met klusjes of een bijbaantje
- 60 procent krijgt ook wel op een andere manier geld (bij speciale gelegenheden, rapport, verjaardag et cetera)

- 90 procent heeft een eigen bankrekening; 1 procent weet het niet

De iets oudere kinderen op de basisschool krijgen veel vaker zakgeld dan de 6- en 7-jarigen. Aan de andere kant doen de oudere basisschoolkinderen nagenoeg even vaak klusjes als 6- en 7-jarigen.

³ Claassen, A., J. Polman en H. Kattelaar (2008). Financieel inzicht van 8 tot 18 jarigen in Nederland. Nijmegen: ITS.

9. Conclusie en aanbevelingen

Kinderen die **zakgeld** krijgen, zijn meer met geld bezig dan kinderen die geen zakgeld krijgen. Zo tellen ze vaker hun eigen geld, ze herkennen de verschillende euromunten beter en ze kunnen de waarde van de munten beter inschatten. Ook tellen deze kinderen vaker geld met hun ouders.

Slechts 55 procent van de 6- en 7-jarigen krijgt zakgeld van hun ouders. Dit percentage is lager dan die voor de 8- en 9-jarigen (68 procent respectievelijk 77 procent). De meeste ouders geven geen zakgeld, omdat zij hun kind daarvoor nog te jong vinden. Een kwart van de ouders met een lager inkomen, zegt geen geld te hebben om zakgeld te kunnen geven.

Opvallend is dat 15 procent van de kinderen het zakgeld op onregelmatige tijden krijgt; 40 procent van de kinderen krijgt het zakgeld wel op een vaste dag. Verder valt op dat bijna de helft van de kinderen tussendoor 'zomaar' geld krijgt van de ouders. Dit gebeurt beduidend vaker bij kinderen die geen of onregelmatig zakgeld krijgen, dan bij kinderen die wekelijks zakgeld krijgen.

Het Nibud adviseert ouders hun kinderen vanaf een jaar of 6 zakgeld te geven. Door zakgeld te geven, kunnen ouders proberen om hun kinderen te interesseren voor geld. Daarbij is het niet erg als kinderen 'fouten' maken in de besteding van geld en af en toe verkeerde uitgaven doen; daar leren ze alleen maar van bij toekomstige uitgaven.

Bij zakgeld gaat het verder niet om de hoogte van het bedrag, maar meer om het feit dat kinderen elke week een vast bedrag(je) krijgen waarover ze zelf mogen beslissen. Van een vast zakgeldbedrag per week, leren kinderen rond te komen van een vast budget, en dat op echt op is.

Eén op de drie kinderen verdient geld met **klusjes** doen. Dat is een goede manier om kinderen te leren dat je ook iets moet doen voor geld.

Het overgrote deel van de kinderen **spaart** in een spaarpot. Wel valt op dat 40 procent van de kinderen zonder specifiek doel spaart. Daarnaast zeggen 2 van de 10 ouders dat het kind soms een aantal maanden ergens voor spaart.

Volgens het Nibud zijn kinderen vanaf ongeveer 6 jaar oud genoeg om te beginnen met sparen. Begin met sparen in een spaarpot, liefst een doorzichtige. Geld op een spaarrekening bij de bank, snappen kinderen op deze leeftijd nog niet. Ze willen zien wat er met hun geld gebeurt. Begin met spaarperioden van een paar weken. Een periode van een aantal maanden kunnen deze kinderen nog niet overzien.

Het onderzoek laat geen grote verschillen zien in het financiële gedrag (het spaargedrag en uitgavenpatroon) van kinderen van 6 en kinderen van 7 jaar. Wel is er een duidelijke ontwikkeling in de **financiële kennis** zichtbaar; tussen 6 en 7 jaar neemt het begrip van geld toe. Toch blijkt ook iets meer dan vier van de tien 7-jarigen nog steeds geen besef te hebben van de waarde van de euromunten of niet met geld bezig te zijn.

Bijlage 1. De vragenlijst

Nibud-leerdoelen

Kennismaken met financiële begrippen

- De kinderen herkennen de verschillende euromunten en eurobiljetten.
- De kinderen kunnen geld tellen en bewerkingen uitvoeren met geld.
- De kinderen kennen de waarde van geld, weten wat je voor een klein bedrag kunt kopen.
- De kinderen beheersen het betalen met en het teruggeven van (wissel)geld.

Leren keuzes maken

- De kinderen kiezen zelf hoe zij hun (zak-)geld willen uitgeven.
- De kinderen begrijpen dat je geld maar één keer kunt uitgeven.

Reclame de baas blijven

- De kinderen weten waar reclame voor bedoeld is.
- De kinderen herkennen of een bepaalde uiting al dan niet bedoeld is als reclame.

Sparen

- De kinderen weten wat sparen is en kunnen de voordelen daarvan aangeven.
- De kinderen kunnen geld sparen voor een speciaal doel.

Achtergrond

In de eerste jaren van de basisschool beginnen kinderen met rekenen. In groep 3 kunnen ze tot ongeveer 100 tellen en bewerkingen uitvoeren met getallen tot 20. In groep 5 rekenen ze tot ongeveer 10.000. De Nibud-leerdoelen houden rekening met de rekenvaardigheden van kinderen.

Vanaf 6 jaar kunnen kinderen tellen en muntjes herkennen. Daarom zijn ze vanaf die leeftijd ook in staat om te sparen en met zakgeld om te gaan.

In de middenbouw van de basisschool gebeurt leren door te 'doen', met zo concreet mogelijk materiaal. Het besef van geld is beperkt. De kinderen krijgen zakgeld, maar geven het vaak meteen uit aan snoep en dergelijke (het geld brandt als het ware in hun zak).

Vanaf 8 jaar beginnen kinderen ook in te zien dat reclame wordt gemaakt om hen iets te laten kopen.

Bijlage 2. De uitgaven van 6- en 7-jarigen

De tabel geeft per uitgavenpost weer welk percentage kinderen wel eens iets van zijn eigen geld uitgeeft aan deze uitgavenpost. Hierbij zijn alleen kinderen meegenomen waarvan de ouders hebben gezegd dat het kind wel eens iets van zijn eigen geld koopt. Ouders konden meerdere uitgavenposten aankruisen.

uitgavenpost	%
lego, playmobil etc	41
ander speelgoed voor binnen	28
computerspelletjes	24
snoep	23
stickers en/of knutselspullen	21
verzamelkaartjes	18
ander speelgoed voor buiten	16
poppen en barbiespullen	16
speelgoedautootjes	13
tijdschriften	12
kleine speeltjes uit automaten	12
cadeautjes	11
kermis	11
boeken	11
spelletjes	10
cd's/DVD's	10
knikkers	9
anders	9
hobby's	6

